

anderledes stillet end enhver feudal Magt-haver af samme Støbning, ogsaa han kunde gøre det samme. Magten bevaredes ikke, den gik ikke over til Kongedømmet som saadant, den havde ingen statsretlig Grundelse.

Ser vi under denne, ud i det yderste førte, Individualisme ved Aar 1 000 udover Europa, saa er det dødt og stille. Som forstenet ligger det hen aandeligt og økonomisk, fra Egn til Egn møder Øjet kun de feudales graa Taarne. Tager De over til Sverige, kan De i Kärnan i Helsingborg se et glimrende Eksempel, skønt det er fra en senere Tid, og ligeledes ved Glimminge, i Skaane er det vist eller lidt Nord derfor. De kan ogsaa se det i Ruiner i Gurre. Udelukkende beregnet paa Forsvar, blottet for enhver Tanke, naturligvis, om Kultur eller Komfort, omgivet af de høriges elendige Hytter, eller De kan støde paa et Kloster eller Kirke eller lignende med noget bedre holdte Omgivelser. Som det hedder: Det er godt at leve under Krumstaven.

Vi har en interessant Beskrivelse fra Aaret 1200 af Strassburg og Basel, givet af en gammel Dominikanermunk. Jeg gør opmærksom paa, at ved Aar 1200 har Korstogene, som jo bragte Forandringen i det hele, som førte Varetogene fra Orienten ind over de italienske Stæder og Nord paa, allerede virket i et Aarhundrede, og de har netop virket paa Byer som dem, han omtaler her, Strassburg og Basel — dette giver sig ogsaa tydeligt til Kende i hans Beskrivelse; jeg skal straks sige, hvorledes —, men i øvrigt har Byerne endnu ikke haft en saadan Fremgang, at de har kunnet hæve sig op over de gamle tidligere Midaldersbyer.

Denne Munk skriver saaledes: „I Aaret 1200 var Strassburg og Basel jammerlige, hvad Mure og Kirker angaar, men endnu jammerligere var Husene. Næsten ingen af dem var forsynet med Vinduer, og fandtes saadanne, var de saa smaa, at Lys og Luft ogsaa da næsten ganske var udelukket. De adelige havde paa deres Landsæder ganske smaa Taarne, i hvilke den ene neppe kunde forsvare sig imod den anden, og af Borge fandtes kun meget faa. Over Rhinen førte endnu ingen Bro, Overfarten fandt Sted ved Baade. Flodløbene var ganske smaa, fordi Rødder og Træer, der var styrtet ned fra Bjergene, spærrede. Der fandtes kun faa Plove, og disse havde intet Jernbeslag paa Hjulene. Sværdsmeden havde endnu ingen Hage, som man kunde bære den oppe i, og Ridernes Panser bestod kun af enkelte svære

Ringe. Der gaves kun een Art Høns og een Art Duer. Der fandtes kun faa Købmænd, men disse gjaldt for at være rige. Haandværkere fandtes der ogsaa kun faa af, men de, der var, stod sig ogsaa godt“.

Men at der overhovedet var Købmænd, og at der var Haandværkere, viser, at Korstogene har virket allerede hundrede Aar paa disse Byer. Derved maa vi nu ikke forstille os Købmænd og Haandværkere, som vi kender dem nu til Dags. Købmændene var Bønder, saaledes som de andre var Bønder, og de drev ikke individuelt Købmandsskab, men de drev Købmandsskab gennem deres Købmandsgilder. Og Haandværkerne var ikke frie Haandværkere. Haandværket levede oppe i Hovgaarden. Der fandt en raa Leddeling efter Materialets Art. Sted; der var Træarbejdere, Jernarbejdere, Læderarbejdere o. s. v., samlede i Lav under en Magister. Men netop paa Grund af det nye, der kommer frem ved Korstogene, begynder Levefoden at stige. Herremanden kan ikke længere gaa i det gamle hjemmegjorte Tøj, som han har gaaet med før, fordi disse Korsfarere kommer tilbage med en ganske anden Beklædning; han maa ogsaa være med, og enhver ny Indtægtskilde, han kan aabne, aabner han, og saaledes siger han f. Eks. til nogle af sine Haandværkere: Gaa ned i Byen, de begynder at tjene Penge dernede, de har Ting, de skal have gjort; arbejdt dér, som om I var frie Mænd, for Bønderne og de vandrende Købmænd, der kommer o. s. v., mig behøver I kun at give en Afgift. Her ved faar han en Indtægt, og den Udvikling til Haandværkets Frihed, som i senere Aarhundreder fuldbyrdes, tager sit Udgangspunkt her.

Men for at fatte Tilstanden behøver vi ikke at se saa langt bort, hverken i Tid eller Rum, for vi har Regnskaber her fra vort eget Land. Saa sent som fra Tiden lige op imod Bondens Frigørelse 1780 har vi et Regnskab fra en Gaard paa 60 Tønder Land med 6 Tønder Hartkorn. Hele denne Gaards kontante Omsætning med Omverdenen, altsaa Indtægt plus Udgift, er i vore Penge, saadan som de var før Krigen, 472 Kr. 94 Ø.; deraf er Indtægten 245 Kr. 44 Ø., Udgiften 227 Kr. 50 Ø., og der er altsaa et Overskud paa 17 Kr. 94 Ø. til Strømpe-skaftet. Ser vi paa Udgifterne, ser vi ganske tydeligt Levefoden. Der er Kvartalsskatter og Skatte Korn 56 Kr. 16 Ø.; Ekstraskat af Bonden og hans Hustru 6 Kr. 24 Ø., Landgilde 18 Kr. 72 Ø., Smaaredsel og Kvægtiende 8 Kr. 32 Ø., Højtidsoffer 2 Kr. 34 Ø.; saa er der noget, der hedder Rejsepenge til